

Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi

2022, 6(4): 231-249

DOI: [10.29226/TR1001.2022.303](https://doi.org/10.29226/TR1001.2022.303)

ISSN: 2587-0785 Dergi web sayfası: <https://www.yepad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkiye'nin Üçüncü Yaş Turizm Potansiyeli ve Geleceği¹

Dr. Öğr. Üyesi Arzu BULUT, Bandırma Onyedli Eylöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Faköltesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, e-posta: abulut@bandirma.edu.tr

ORCID ID: [0000-0001-7362-5667](https://orcid.org/0000-0001-7362-5667)

Öz

Bu çalışmanın temel amacı GZFT analizi ile Türkiye'nin üçüncü yaş turizmindeki güçlü ve zayıf yönlerini tespit ederek, önündeki fırsat ve tehditlerin neler olduğunu görmektir. Çalışmada Türkiye'nin üçüncü yaş turizminin mevcut durumu GZFT analiz yöntemi ile incelenmiştir. GZFT analizinde verilerin toplanmasında ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Türkiye jeotermal kaynak potansiyeli, sağlık hizmetleri fiyatlandırması, doğal güzellikleri, dört mevsim iklimsel özellikleri, tarihi geçmişi ve kültürel zenginlikleri ile rakipleri karşısında avantajlı konumdadır. Türkiye'ye komşu ülkelerde yaşanan siyasal istikrarsızlıklar, terör ve savaşlar ile bunların Türkiye'ye muhtemel yansımaları üçüncü yaş turizmi gelişiminin önündeki engeller olarak söylenebilir. Öte yandan Türkiye'de son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon oranı ve döviz kurlarındaki dalgalanmaların istikrarı olumsuz etkilemesi, üçüncü yaş turizminin gelişimine engel olmaktadır. Sonuç olarak üçüncü yaş turistleri birçok ülke için önümüzdeki yıllarda önemli bir hedef kitle haline gelecektir. Bundan dolayı bu turist grubunun seyahat motivasyonlarının iyi analiz edilerek tanıtım konuları ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi önemli rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üçüncü Yaş Turizmi, Yaşlı Turizmi, Üçüncü Yaş Turisti, Seyahat Motivasyonları, GZFT Analizi

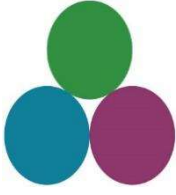
Makale Gönderme Tarihi: 10.5.2022

Makale Kabul Tarihi: 14.7.2022

Önerilen Atıf: Bulut, A. (2022). Türkiye'nin Üçüncü Yaş Turizm Potansiyeli ve Geleceği², *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 231-249.

© 2022 Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi.

¹ Bu makale 16-19 Haziran 2022 tarihleri arasında düzenlenen 7. International Health Sciences and Management Conference'de sözlü bildiri olarak sunulmuş ve kongre bildiri kitabında özet olarak basılan "Potential and Future of Third Age Tourism in Turkey: SWOT Analysis" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

Journal of Management, Economic and Marketing Research

2022, 6(4): 231-249

DOI: [10.29226/TR1001.2022.303](https://doi.org/10.29226/TR1001.2022.303)

ISSN: 2587-0785 Journal Homepage: <https://www.yepad.org>

RESEARCH PAPER

Turkey's Third Age Tourism Potential and Future

Assist. Prof. Arzu BULUT, Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Health Sciences, Department of Health Management, e-mail: abulut@bandirma.edu.tr

ORCID ID: [0000-0001-7362-5667](https://orcid.org/0000-0001-7362-5667)

Abstract

The primary purpose of this study is to determine the strengths and weaknesses of Turkey's third-age tourism with SWOT analysis and to see what opportunities and threats are in front of it. The study examined the current situation of Turkey's third-age tourism using the SWOT analysis method. Turkey is advantageous against its competitors with its geothermal resource potential, health services pricing, natural beauties, four seasons, climatic features, historical background, and cultural richness. Political instability, terrorism, and wars in the neighboring countries of Turkey and their possible reflections on Turkey can be said to be obstacles to developing third-age tourism. On the other hand, the high inflation rate experienced in Turkey in recent years and the adverse effects of fluctuations in exchange rates hinder the development of third-age tourism. As a result, third-age tourists will become an important target group for many countries in the coming years. Therefore, it is essential to analyze this tourist group's travel motivations and develop promotional issues and marketing strategies.

Keywords: Third Age Tourism, Elderly Tourism, Third Age Tourists, Travel Motivation, SWOT Analysis.

Received: 10.5.2022

Accepted: 14.7.2022

Suggested Citation: Bulut, A. (2022). Turkey's Third Age Tourism Potential and Future, *Journal of Management, Economic and Marketing Research*, 6(4), 231-249.

© 2022 Journal of Management, Economic and Marketing Research

---

¹ Bu makale 16-19 Haziran 2022 tarihleri arasında düzenlenen 7. International Health Sciences and Management Conference'de sözlü bildiri olarak sunulmuş ve kongre bildiri kitabında özet olarak basılan "Potential and Future of Third Age Tourism in Turkey: SWOT Analysis" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Günümüzde üçüncü yaş turizmi özellikle son yıllarda 65 yaş ve üzeri insanların artan yaş ortalamaları nedeniyle ileri yaşa bağlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlarına yönelik hizmetleri kapsayan bir sağlık turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde üçüncü yaş turizmi artan bir öneme sahiptir. Bunun nedeni ise dünya genelinde yaşanan hızlı demografik dönüşümdür (Lee ve Reher, 2011). Demografik yaşlanma eğilimi tüm dünyayı kapsayan yaygın bir olgudur. Çeşitli ülkelerdeki yaşlıların sayılarına ilişkin Dünya Bankası'nın (İngilizce: World Bank (WB)) yayınladığı istatistiklere baktığımızda 65 yaş üstü nüfusun dünya genelinde 1960 yılında %5, 1980 yılında %6, 2000 yılında %7 ve 2021 yılında ise %10'a ulaştığını görmekteyiz (data.worldbank.org). Bu istatistiklere ek olarak, yaşlı nüfusun tüm dünyada giderek artacağı, daha sağlıklı ve daha aktif olacakları, daha fazla gelirleri ve zamanları olacağı, daha yüksek bir yaşam kalitesi beklentileri olacağını söylemek mümkündür.

Turizm sınıflandırmasında; turistin türü, sayısı, seyahat sezonu gibi birçok ölçütün yanında yaş grupları da belirleyici olarak kullanılmaktadır (Doğanay ve Zaman, 2013). Bu sınıflandırmada belirleyici ölçütler arasında olan ve belirli bir yaşın üzerinde olan yaşlı turist grubunun turistik aktivite şekli; "yaşlı turizmi", "geriatri turizmi", "ileri yaş turizmi", "üçüncü yaş turizmi" gibi benzer kavramlarla literatürde ifade edilmektedir (Kılıç vd., 2017; Aydemir ve Kılıç, 2017). İngilizce alinyazında ise "elderly tourism", "third age tourism", "mature tourism", "age friendly tourism", "active aging tourism", "grey tourism", "silver tourism" ve "senior tourism" gibi isimlerle ifade edilmektedir. Üçüncü yaş turizminin farklı isimler altında kullanılmasının temel nedeni toplum içindeki tüketim ve ekonomik düzey farklılıkları nedeniyledir (Aydemir ve Kılıç, 2017). Bu turizm şeklini tanımlayan ve birbiri yerine kullanılan kavramlar kavramsal bütünlüğünü sağlamak adına çalışmada "üçüncü yaş turizmi" kavramı, alan yazınındaki yaygın kullanımından dolayı tercih edilmiştir.

Geçmişteki çalışmalarda turizm sınıflandırmasında yaş grupları, çeşitli özellikler, faaliyetler ve motivasyonlardaki değişimler belirleyici ölçütler olarak kullanılmıştır. Günümüzde belirli bir yaşın üzerinde olan yaşlı turist grubunun turistik aktivite şekli olarak ifade edilen "üçüncü yaş" kavramı dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır. Üçüncü yaş kavramının tanımı farklı disiplinlerde ele alınmıştır. Sosyolojide üçüncü yaş turizmi, gelir ve emeklilerin kendilerindeki bir değişikliği nasıl gördükleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Ana fikir, artan zenginlik ve daha yüksek yaşam standartları ile insanların emekliliklerini kişisel gelişim ve tatmin için bir fırsat aracı olarak görmeye başlamasıdır (Gilleard ve Higgs, 2002). Elbette her yerde ve her koşulda tüm yaşlıların emekliliklerini bir "üçüncü yaş" olarak göreceklelerini söylemek yani böyle bir genelleme yapmak mümkün değildir. Ancak turizm söz konusu olduğunda, odaklanılan grubun seyahat eden yaşlılar olması nedeniyle bu terimin kullanılması uygun görülmüştür.

Literatürde üçüncü yaş turizm talebindeki artışla ilgili çalışmalar görmek mümkündür. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yapılan bir çalışmaya göre 55-64 yaş arası bireyler ortalama %7,1'lik harcama yaparken, 65 yaş ve üstü olanlar hane gelirlerinin %10,8'ini seyahate harcamaktadır (Shoemaker, 2000). 2001 yılında Avustralya'da yapılan bir çalışmada turistik amaçlı yapılan tüm seyahatlerin %21'ini, 55 yaş ve üstü kişilerin yaptığı gösterilmiştir (Hossain, 2003). Bununla birlikte, gelecekteki taleple ilgili tahminler daha spekülattiftir. Bu tahminler genellikle, küresel yaşlanma eğilimlerinin daha büyük oranlarda yaşlı gezginlere dönüşeceği şeklindeki basit varsayımlara dayanmaktadır. Birçok çalışma şimdiki ve gelecekteki yaşlı gezginlerin öncekilerden daha zengin, daha sağlıklı, daha aktif ve daha fazla zamana sahip olacaklarını öngörmektedir (Shoemaker, 2000; Horneman vd., 2002; Kim vd., 2003) Yaşlı gezginlerin varış yerlerinde daha uzun süre kaldıklarını, planlamaya daha fazla zaman harcadıklarını, arkadaşlarını ve akrabalarını daha sık ziyaret ettiklerini gösteren çalışmalara ek olarak, yaşlıların belirli seyahat türlerine ilgi duyduğuna dair çalışmalarda vardır. Örneğin; kış aylarında daha uzak ve daha sıcak bölgelere gitmek, cruise turlarına katılmak ve paket tur seçeneklerini tercih etmek üçüncü yaş turistlerinin tercihleri arasında önemli yer tutmaktadır (Pearce, 1999; Fleischer ve Pizam, 2002). Üçüncü yaş turizmi, destinasyon gelişimi için bazı ilginç

fırsatlarda sunmaktadır. Yaşlıların kültürel ve eğitimsel seyahat tarzlarıyla ilgilendiğine ve bu nedenle kırsal ve çevresel destinasyonların gelişimi için potansiyel bir pazar sağladığına dair kanıtlar vardır (Ritchie vd., 2003). Bireysel turizm işletmeleri, özellikle grup seyahati ve konaklama alanlarında, bu gelişen turizm pazarını araştırmaya ve hedeflemeye başlamış olsa da çok az destinasyon üçüncü yaş turizmi için çalışma yapmaktadır. Ayrıca üçüncü yaş turistlerinin fiziksel yaşlanmadan kaynaklanan gerçek kısıtlamaları da görmezden gelinmemeli ve turizm operatörlerinin turizm ürünlerinin bir parçası olarak tıbbi hizmetleri de sunması gerekebilir.

Türkiye; tarihi geçmişi, kültürel zenginlikleri, coğrafi konumu, dört mevsim ilkim özelliği, doğal güzellikleri, ulaşım altyapısı ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir (www.ktb.gov.tr). Türkiye'nin özellikle coğrafi konumu göz önüne alındığında Ortadoğu, Balkanlar ve diğer komşu ülkelerdeki yaşlıların da dikkate alınması halinde, Türkiye'nin üçüncü yaş turizmi açısından çok yüksek bir potansiyele sahip olduğunu söylenebilir (Bulut ve Şengül, 2019). Tüm bunların yanı sıra Türkiye teknolojik imkanlarla donatılmış gelişmiş sağlık hizmet sunumu, nitelikli işgücü ve düşük maliyet avantajı ile rakipleri karşısında önemli bir avantaja sahiptir (Çetinkaya, 2010). Türkiye'de son yıllarda "Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı" başlığı altında ileri yaş turizmi de öncelikli konulardan biri haline gelmiştir. Bu programda ileri yaş turizmi çerçevesinde 150.000 yabancı turist ve 750.000.000 dolar gelir hedeflenmiştir (www.sbb.gov.tr). Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turistlerin %6'sını üçüncü yaş turistler oluşturmaktadır. Ortalama 2 milyonun üzerinde yabancı turist üçüncü yaş turizmi çerçevesinde Türkiye'ye seyahat etmiştir. Türkiye'de son yıllarda hazırlanan plan ve politikaların etkisiyle üçüncü yaş turizminin kendine yer bulduğu ancak uygulamalardaki bazı yetersizlikler nedeni ile henüz hedeflenen seviyeye ulaşamadığı görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri 1999 yılından bu yana turizm tesislerinin uyguladığı her şey dâhil modelidir. Her şey dahil uygulamaların üçüncü yaş turistlerinin talep ve beklentilerini karşılamadığı ve bu yaş grubu için dezavantaj oluşturduğu söylenebilir (Arıcı, 2019). Gelecekte Türkiye'nin mevcut turizm potansiyelini ne ölçüde değerlendirebildiği akla gelen önemli sorular arasındadır.

Bu çalışmanın temel amacı GZFT analizi ile Türkiye'nin üçüncü yaş turizmindeki güçlü ve zayıf yönlerini tespit ederek, önündeki fırsat ve tehditlerin neler olduğunu görmektir. Böylece Türkiye'de üçüncü yaş turizminin mevcut durum değerlendirmesi yapılabilecek, geleceğe yönelik bazı öngörü ve tahminlerde bulunulabilecektir. Etkili ve doğru bir üçüncü yaş turizmi politikası bakımından bu son derece önemlidir. Aynı zamanda çalışmanın sonucu ile elde edilecek verilerin ileride yapılacak olan araştırmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra sağlık ve turizm işletmecilerine, politika yapıcılara ve karar vericilere üçüncü yaş turizminde dış turizm talebini artırmak için bir yol haritası sunacağı düşünülmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın teorik altyapısını oluşturmak amacıyla üçüncü yaş turizmi ve Türkiye'nin üçüncü yaş turizm potansiyeli ile ilgili literatür incelenmiştir.

Üçüncü Yaş Turizmi

Yaşlanma, fizyolojik, morfolojik, biyokimyasal ve mental özelliklerdeki gerilemenin birikimi ile ortaya çıkan karmaşık bir olaydır (Gürer vd., 2019). Yaşlanma konusu, ölüm dahil olmak üzere geniş küresel sağlık etkileri anlamına gelir. Hızlı nüfus yaşlanmasından kaynaklanan hastalık yükü bağlamında, sigarayı azaltmak, beslenme alışkanlıklarını iyileştirmek ve uygun fiziksel aktivite gibi davranış müdahaleleri, yaşlı yetişkinler arasında sağlığı geliştirmede giderek daha önemli bir rol oynamıştır (Du vd., 2021). Üçüncü yaş turizminde yaşlı bireyler, yaşlanma nedeniyle bozulan zihinsel ve bedensel sağlık durumlarını iyileştirmek istemektedir (Tsartsara, 2018). Yaşlılık döneminde sıklıkla görülen kronik hastalıklardan olan koroner arter hastalığı, kanserler ve beyin-damar hastalıkları en sık ölüm nedenlerindedir. Bunların yansira ileri yaşa paralel olarak görülen dejeneratif hastalık sıklığının artması ile düşme ve kazalara bağlı olarak gelişen sağlık problemleri nedeniyle yaşlı bireyler daha fazla tedavi ve bakıma ihtiyaç duymaktadır (Turaman, 2014). Bu durum yaşlanmanın doğal sonuçlarından

biridir. Yaşlanmanın değişik evrelerinde değişik kronik hastalıkların ortaya çıkması mümkündür. Dünyanın çeşitli bölgelerindeki ülkeler, nüfus yaşlanmasının değişik evrelerindedirler. Tıbbi teknolojiler, tedavi imkanları ve yaşam koşullarının iyileşmesi gibi nedenlerle yaşam beklentisi artmakta, bununla birlikte azalan doğurganlık oranları yaşlıların toplam nüfus içindeki oranının artmasına neden olmaktadır (Zhang ve Sorokina, 2022). Dünyada en yüksek yaşlı nüfus oranına sahip olan ülke %29,5 ile Monako'dur. Bunu takiben %25,8 ile Japonya ve %21,1 ile Almanya en yüksek yaşlı nüfus oranına sahip diğer ülkelerdendir (www.un.org). ABD'deki 65 yaş ve üzeri nüfusun 2050'de %21'e ulaşacağı ön görülmektedir (Gürer vd., 2019). Yani her 5 Amerikalıdan birini temsil etmektedir. ABD'de 65 yaş ve üzeri nüfusun 2060 yılında yaklaşık 98,2 milyon olması beklenmektedir (www.acl.gov). 2030 yılına kadar dünyadaki her 6 kişiden 1'inin 60 yaş ve üzerinde olacağı, 2020 yılında 1,4 milyar olan 60 yaş ve üstü nüfusun 2050 yılına kadar, yaklaşık iki katına çıkacağı (2,1 milyar), 80 yaş ve üzeri kişilerin sayısının ise 2020 ile 2050 yılları arasında üç katına çıkarak 426 milyona ulaşması beklenmektedir. Bu artış eşi görülmemiş bir hızla gerçekleşirken, yakın gelecekte özellikle gelişmekte olan ülkelerde hızlanacağı beklenmektedir. Küresel nüfustaki bu tarihsel değişiklik, toplumların tüm sektörlerde yapılanma biçimlerine uyum sağlamayı gerektirmektedir (www.who.int). Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, 2021-2030'u "Sağlıklı Yaşlanma On Yılı" ilan ederek, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün uygulamaya öncülük etmesini istemiştir. Sağlıklı Yaşlanma On Yılı; hükümetleri, sivil toplumu, uluslararası kurumları, profesyonelleri, akademiyi, medyayı ve özel sektörü daha uzun ve daha sağlıklı yaşamı teşvik etmek için işbirliğine dayalı eylem için bir araya getiren küresel bir işbirliğidir (www.who.int).

Turizm sınıflandırmasında; turistin türü, sayısı, seyahat sezonu gibi birçok ölçütün yanında yaş grupları da belirleyici olarak kullanılmaktadır (Doğanay ve Zaman, 2013). Bu sınıflandırmada belirleyici ölçütler arasında olan ve belirli bir yaşın üzerinde olan yaşlı turist grubunun turistik aktivite şekli; "yaşlı turizmi", "geriatri turizmi", "ileri yaş turizmi", "üçüncü yaş turizmi" gibi benzer kavramlarla literatürde ifade edilmektedir (Kılıçlar vd., 2017; Aydemir ve Kılıç, 2017). İngilizce alinyazında ise "elderly tourism", "third age tourism", "mature tourism", "age friendly tourism", "active aging tourism", "grey tourism", "silver tourism" ve "senior tourism" gibi isimlerle ifade edilmektedir. Üçüncü yaş turizminin farklı isimler altında kullanılmasının temel nedeni toplum içindeki tüketim ve ekonomik düzey farklılıkları nedeniyledir (Aydemir ve Kılıç, 2017). Bu turizm şeklini tanımlayan ve birbiri yerine kullanılan kavramlar kavramsal bütünlüğünü sağlamak adına çalışmada "üçüncü yaş turizmi" kavramı, alan yazınındaki yaygın kullanımından dolayı tercih edilmiştir.

Belirli bir yaşın üzerinde olan yaşlı turist grubunun hangi yaş aralığında yer aldığı genel olarak 65 yaş ve üzeri şeklinde ifade edilmektedir (Aydemir ve Kılıç, 2017). Bununla birlikte sağlık söz konusu olduğunda, "tipik" bir yaşlı insan yoktur. DSÖ yaşlılık dönemini "65 yaş ve üzeri" olarak kabul etmektedir. Birleşmiş Milletler ise 60 ve üzeri yaş grubunu temel almaktadır (Kozak vd., 2019). Bununla birlikte bazı 80 yaşındaki kişiler, 20 yaşındakilerin çoğuna benzer fiziksel ve zihinsel kapasitelere sahiptirler (www.who.int). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (İngilizce: UNWTO) tanımında yaşlılık dönemi için 50 yaş ve üzeri tanımı kullanılmıştır. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'ne göre üçüncü yaş turizmi; "para kazanma, çocuk yetiştirme gibi birtakım sorumlulukları önemli oranda azalmış veya sona eren, genel olarak boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla seyahat eden, yapmış olduğu seyahatlerinde mal ve hizmetlerinden faydalanan 50 yaş ve üzeri bireyleri kapsayan turizm türü" olarak tanımlanmıştır. Öte yandan Yıldırım, (1997) üçüncü yaş turizmi "50 yaş ve üstündeki insanların ikametleri, çalıştıkları ve her zamanki ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına yaptıkları seyahatlerden ve seyahatleri esnasında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek geçici, süreli konaklamalarından kaynaklanan ilişkiler bütünü" olarak tanımlanmıştır (Yıldırım, 1997: 77). Ayrıca yaşlı nüfus kendi içerisinde alt gruplara ayrılmıştır. Bu alt gruplardan, 65-74 yaş grubu "genç yaşlı", 74-84 yaş grubu "yaşlı", 85 ve üzeri yaş grubu "en yaşlı yaşlı" olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü yaş turizmi kapsamındaki turistler, bu üç farklı yaş grubu tarafından temsil edilmektedir (Durduran, vd., 2018).

Dünyada genelinde sağlık olanaklarının gelişmesiyle birlikte insanların yaşam sürelerinin uzaması ve doğurganlığın düşmesinin doğal bir sonucu olarak yaşlı nüfus oranının giderek artması, üçüncü yaş turizmini cazip bir turizm sektörü haline getirmiştir (Aydın vd., 2011). Ayrıca üçüncü yaş turizmi etkili, yaşamı güzelleştiren ve geliştiren, artan yaşlı nüfusla birlikte sağlığa olan talebin artması sonucu ortaya çıkmış ve sağlık turizminde önemli bir pazar payına sahip olmuştur (Bektaş ve Simsek, 2016). Yaşlılar, sağlık turizminin büyük bir kaynağıdır ve sağlık turizmi pazarının büyük bir potansiyeli vardır (Qi ve Jiang, 2018). Genellikle turist davranışı temelinde incelenen üçüncü yaş turizminde ileri yaş grubu ağırlıklı olarak erişilebilir sağlık ve sağlık turizmi içinde ele alınmaktadır (Akoğlan vd., 2019). Nüfus yapısındaki değişimlere bağlı olarak, gelecekte üçüncü yaş turizminin hızla gelişeceği tahmin edilmekle birlikte, insanların yaşam sürelerinin uzaması başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkede yaşlı bakımı maliyetlerinde önemli artışlara neden olacağı öngörülmektedir (Aydın vd., 2011).

Turizm ile yaşlıların sağlık durumları arasında olumlu bir ilişkili bulunmaktadır. Turizm hareketliliği yaşlıların fiziksel aktivitelerini arttırdığı için yaşlıların sağlık durumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Yapılan bir meta-analiz, fiziksel aktivitenin yaşlılarda ölüm riskini azaltabileceğini ve yetersiz açık hava etkinliklerinin yaşlılarda ölüm riskini artırabileceğini bildirmiştir (Cho vd., 2018; Kobayashi vd., 2022). Yaşlılar arasında turizm ve ölüm arasındaki ilişkiyi bildiren çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Çin'de yapılan turizm deneyimleri ile ölüm riski arasındaki ilişkiyi değerlendiren bir khort çalışmasında kaba ölüm hızı, turizm deneyimi olmayan katılımcılarda yaşlı gezginlere göre daha yüksek bulunmuştur. Seyahat etmeyenlere kıyasla, yaşlı gezginlerin tüm nedenlere bağlı ölüm riski önemli ölçüde daha düşük bulunmuştur (Du vd., 2021). Turizmin yaşlıların sağlık durumları ile ilişkili olduğu ve turizmin bir tür fiziksel aktivite olduğu gerçeğinden yola çıkarak fiziksel aktivitenin ölüm riskini azaltabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun yanında yaşlılardaki pasifliğin nedenleri arasında ekonomik gerekçeler ve eğitim önemli bir faktördür. Yapılan araştırmalar eğitim düzeyi düştükçe, yaşlılarda pasifliğin arttığını ortaya koymaktadır (Rosenmayr, 1976).

Turizm yaşlıların sosyal aktivitelerini artırması nedeni ile fiziksel sağlıklarının yanı sıra yaşlı bireylerin ruh sağlıkları üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir (Zhang ve Zhang, 2018). Öte yandan literatürde ruhsal sağlığını kaybetmiş yaşlı bireylerin seyahat etme olasılığının azaldığını gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır. Du ve arkadaşları (2021), yaptıkları çalışma depresyon ve bilişsel bozukluğu olanların seyahat etme olasılıklarının daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bu da zihinsel sağlığın yaşlı bireyler arasında fiziksel aktivite için bir engel olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle yaşlılarda fiziksel sağlık kadar mental sağlığın önemli olduğu, yaşlı bireyin bedensel ve sosyal yönden iyi olduğu kadar ruhsal yönden de iyi olması durumunda, sağlıklı olduğundan söz etmek mümkündür.

Son yıllarda yapılan çalışmalar yaşlıların çalıştıkları dönemlerde erteledikleri aktiviteleri emekli olduktan sonra gerçekleştirmeye başladıklarını ortaya koymaktadır. Emeklilik döneminde yaşlı bireyler risk almalarını gerektiren ve bu döneme kadar fırsat bulamadıkları aktiviteleri yapmak ve yeni duyguları yaşamak isterler (McGuire vd., 2004). Yaşlı grupların uluslararası seyahat için ortalamanın üzerinde fırsatları bulunmaktadır. Bunun nedenleri arasında, yaşlıların istihdam zorunluluklarının bulunmaması, yeterli finansal kaynaklara sahip olmaları ve çoğunluğunun çocuk ve bakıma muhtaç olan ebeveynlerinin bulunmamasından dolayı kendilerini daha doyucusu bir yaşam tarzına girme arzusuyla motive ettikleri söylenebilir (Hongranagon, 2006). Üçüncü yaş turizminde yaşlı bireyler genellikle sağlık amacıyla seyahat etmektedir. Özellikle üçüncü yaş turistleri tamamlayıcı tıp uygulamaları, spor (golf, yürüyüş vb.) termal sağlık hizmetlerinden yararlanmak için hedef ülkelere seyahat ederler. Üçüncü yaş turizmi motivasyonları arasında; yenilenmeyi ve gençleştirmeyi sağlamak, sağlıklı ömrünü uzatmak, yaşlanmayı geciktirmek, oluşmuş hastalıkları tedavi etmek, fiziksel ve mental hastalıkları tedavilerle hafifletmek, sağlık bakım hizmetleri ve rehabilitasyon ile yaşama bağlılığı arttırmak ve sosyal iyilik hali için gerekli sosyo-kültürel ortamda bulunma sayılabilir (Karasu, 2009). Genel olarak üçüncü yaş turizminin temel motivasyonları sağlık, golf ve kültür turizmi olarak gruplandırılmaktadır (Hunter-Jones ve Blackburn, 2007).

Üçüncü yaş turizminde yaşlı bireylere sunulan bakım ve rehabilitasyon hizmetleri oteller, tatil köyleri, rekreasyon (eğlence-dinlenme) alanları, yaşlı bakım evleri, klinik konukevleri, sağlıklı uzun yaşam köyü, geriatrik tedavi merkezlerinde eğitim almış profesyoneller (doktor, hemşire, sosyal çalışmacı, fizyoterapist, diyetisyen, ruh sağlığı uzmanları vd.) tarafından sunulmaktadır. Buralarda yapılan uygulamaların tamamı üçüncü yaş turizmini oluşturmaktadır (Özer ve Songur, 2012). Bu birimlerde ayrıca yaşlı nüfusun profiline göre meşguliyet terapileri, gezi turları gibi hizmetler de verilmektedir (Bulut ve Şengül, 2019). İngiltere’de yaşlılar için kurulmuş ve “yaşlılar köyü” olarak adlandırılan özel bölgeler bulunmaktadır (Altan ve Şişman, 2003). ABD’nde geriatrik hizmetler kapsamında, bağımsız emeklilik evleri, yaşam boyu bakım topluluğu, özel bakım evlerinde yaşlılara yönelik bakım ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Buralarda sunulan hizmetler genellikle yaşlılar için ev havasında kurulmuş merkezlerdir (Palmer, 2018). Kanada’da fonksiyonel aktivitelerini yitiren yaşlı bireylere evde bakım ya da yaşlı bakım evlerinde devlet tarafından bakım ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır (Hager, 2007). Özellikle gelişmiş ülkeler başta olmak üzere yaşlı sağlığı hizmetlerinden yararlanmak isteyen bireyler için hizmetlerin pahalı olması, yaşlıların işlem yaptırmak için çok uzun süre beklemelerinin gerekmesi ya da gelişmemiş ülkelerde kendi ülkelerinde tedavi, bakım ve rehabilitasyon olanağının olmaması nedeniyle yaşlı bireyler farklı bir ülkeye seyahat etmeyi tercih edebilirler. Bu nedenle özellikle genç nüfusa sahip Macaristan, Hırvatistan, Tayland, Türkiye gibi ülkelerin önemli bir üçüncü yaş turizm destinasyon merkezi haline gelebileceği düşünülmektedir.

Üçüncü yaş turizmi kapsamında hedef ülkelerden Tayland, özellikle Asya sağlık turizmi pazarında lider bir konuma sahip olmakla birlikte geleneksel tedavi yöntemlerinden Thai masajı, meditasyon gibi diğer tamamlayıcı tıp uygulamaları için üçüncü yaş turisti içinde önemli bir cazibe merkezidir. Günümüzde Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasında en yüksek sağlık turizmi gelirin sahip ülkeler arasında olan Almanya’da termal turizm ile spor turizmi (golf, tenis vd.) entegre bir şekilde yürütmektedir. Macaristan’da termal sağlık ve spa&wellness turizmi sektörü daha çok kaplıcalar üzerine yoğunlaşmaktadır (www.ktb.gov.tr). Üçüncü yaş grubu turistlere hitap eden 50Plus Otellerini ilk olarak 1998 yılında uygulayan ülke Avusturya’dır. 50Plus Oteller 2001 yılında Almanya, sonrasında 2004 yılında İtalya’da hizmet vermeye başlamıştır. Günümüzde oteller belirlenen standartları yerine getirerek 50Plus Otel Sertifikası alabilmektedir (Kozak vd., 2019). Türkiyede 43 ileri yaş dostu otel bulunmaktadır (www.otel.travelguide.com.tr). Türkiye’de üçüncü yaş turizmi, Türkiye Turizm Stratejisi-2023 tanıtım ve pazarlama stratejileri kapsamında “turizmin tüm yıla yayılması”nda başlıca turizm çeşitlerinden biri olarak önem taşımaya başlamıştır. İleri yaş ve yaşlılara özel tatil, eğlence, dinlenme, sosyal aktivasyon ve benzeri diğer destekleyici ve tamamlayıcı faaliyetlerin ve buna uygun altyapıların geliştirilmesi önemlidir (Bozoğlu ve Naharcı, 2009).

Türkiye’nin Üçüncü Yaş Turizm Potansiyeli

Türkiye; kültürel zenginlikleri, tarihi geçmişi, coğrafi konumu, ulaşım olanakları, iklimi ve doğal güzellikleri ile önemli bir turizm potansiyeli olan medikal turizm, spa&wellness ve termal turizmi, engelli ve üçüncü yaş turizmi açılarından avantajlı bir konumdadır. Türkiye ayrıca yüksek kalite ve teknoloji standartları ile gelişmiş sağlık hizmet sunumu, uluslararası düzeyde akredite sağlık işletmeleri, nitelikli işgücü ve düşük maliyet avantajı ile önemli bir sağlık turizm potansiyeline sahiptir. Türkiye; Ortadoğu ve Balkan ülkeleri ile coğrafi konumu gereği bu ülkelerdeki yaşlılar dikkate alındığında, ülkemizin yaşlı sağlık turizmi açısından çok yüksek bir potansiyele sahip olduğunu söylenebilir (Bulut ve Şengül, 2019). Bu bağlamda ele alındığında Türkiye’nin bu potansiyelini ne ölçüde değerlendirebildiği ve gelecekte de ne ölçüde değerlendirebileceği akla gelen önemli sorular arasındadır.

Türkiye’de sunulan sağlık hizmetlerinin uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak, kamu ve özel sektörün sağlık turizmine yönelik faaliyetlerini desteklemek ve koordine etmek, uluslararası sağlık hizmetlerine ilişkin politika ve stratejiler ile hizmet sunum standartları ve akreditasyon kriterleri konusunda Bakanlığa önerilerde bulunmak üzere Sağlık Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olarak 2019

yılında Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ) kurulmuştur (www.ushas.com.tr). Türkiye’de Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı verilerine göre 22.03.2022 tarihi itibari ile sağlık turizminde hizmet vermek üzere Sağlık Bakanlığı akreditasyon sistemi kapsamında, hak sahiplerine vergi avantajlarından yararlanma hakkı da tanıyan sağlık turizmi yetki belgesi almaya hak kazanmış 1602 hastane ve sağlık tesisi bulunmaktadır. Vakıf üniversitesi hastanelerinden 27’si, kamu hastanelerinden 123, kamu üniversite hastanelerinden 34’ü özel ağız ve diş sağlığı merkezlerinin 25’i, kamu ağız ve diş sağlığı merkezlerinin 6’sı yetki belgesi sahibi durumundadır (shgmturizmdb.saglik.gov.tr). Ayrıca 22.03.2022 tarihi itibari ile USHAŞ yönetim kurulu kararı ile yetkilendirilmiş 351 sağlık turizmi yetki belgesi almaya hak kazanan aracı kuruluş bulunmaktadır (shgmturizmdb.saglik.gov.tr). USHAŞ sağlık turizmine ilişkin stratejik hedefleri kapsamında 28 hedef ülkede Sağlık Turizmi Koordinasyon Ofisleri ve İleri Tanı Merkezleri kurulması için çalışmalar yürütmektedir (www.ushas.com.tr).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) hane halkı yurt içi turizm istatistiklerine göre 2009-2014 döneminde 65 yaş ve üzeri seyahate çıkan kişi sayısı 22 bin 480 iken bu sayı 2015-2020 döneminde 26 bin 293’e yükselmiştir (data.tuik.gov.tr). Türkiye’de 2019 yılında sağlık turizmi ve turistiğin sağlığı kapsamında 662.087 hasta sağlık hizmeti almıştır. Türkiye’yi ziyaret eden sağlık turisti sayısı 2020 yılında 388 bin 150 hasta olarak gerçekleşmiştir. Bu anlamlı azalmanın nedeni 2020 yılında Covid-19 pandemisi nedeniyle ülkelerin pandemi ile mücadelede uyguladığı seyahat kısıtlamalarıdır. Yaşanan pandemi nedeniyle Türkiye’ye gelen yabancı ziyaretçi ve yurt dışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerden sağlık ve tıbbi nedenlerle elde edilen turizm geliri 2019 yılında 1 milyar 65 milyon 105 bin ABD doları iken 2020 yılında 548 milyon 882 bin dolara gerilemiştir. 2021 yılında ise 642.444 kişi sağlık hizmeti almış ve buradan elde edilen gelir 1.048.549 milyon ABD doları tutarında gerçekleşmiştir. 2010-2015 döneminde sağlık ve tıbbi nedenlerle Türkiye’yi ziyaret eden yabancı sağlık turisti sayısı 1 milyon 690 bin 143 iken 2016-2021 döneminde 3 milyon 55 bin 105’e yükselmiştir (data.tuik.gov.tr). Sağlık turizminden elde edilen yıllık kazancın 2023’te 10 milyar dolar olması hedeflenmektedir (Işık, 2018).

Bir turizm destinasyonunun coğrafi şekli ve konumu, iklimi ve jeopolitik yapısı gibi birçok özelliği bulunmaktadır. Bunlar; doğal kaynaklar, termal ve şifalı sular gibi özelliklerdir. Zengin ve şifalı termal sulara sahip olan Türkiye bir kaplıca cennetidir ve nitelikli tesisleriyle şifa arayan yaşlılar içinde önemli bir üçüncü yaş turizm potansiyelidir (www.ktb.gov.tr). Termal turizm, sağlık turizminin bir parçası olarak önemi giderek artmaktadır (Şengül ve Bulut, 2019). Türkiye’de Termal Turizm Master Planı 2007-2023 ile termal turizm yatak kapasitesinin 2023 yılında 500.000 termal yatağa yükseltilmesi ve ülkemizin dünyanın en önemli sağlık ve termal destinasyonu olması hedeflenmektedir (www.yigm.ktb.gov.tr).

Türkiye dört mevsim iklim özelliği ile dünyada sayılı ülkeler arasındadır. İklimle ilgili tercihler turizm türünün amacına göre bireysel farklılıklar gösterse de genel olarak yaşlı bireyler güneşlilik süresinin uzun, ısının düzenli, nem oranının ve yağışın düşük olduğu iklimleri tercih ederler (Zengin, 2006). Özellikle zorlu iklim şartları sağlık bakım hizmeti almak için seyahat eden turistler için de bir engel oluşturur. Türkiye coğrafi konumu gereği Asya ve Avrupa arasında olduğu için özellikle havayolu taşımacılığında kolay ve kısa sürede ulaşılan ülke konumundadır. Türkiye’de faaliyette olan 58 sivil havalimanından 37’sinde uluslararası uçuşlar gerçekleştirilmektedir (www.dhmi.gov.tr). Bu yönü ile dünyanın birçok yerinden ülkemize sağlık ve bakım hizmeti alma amacı ile seyahat etmek isteyen ileri yaştaki bireyler için çekici bir özelliktir.

Bir ülkeye olan turist akışını yönlendiren en çekici faktörler arasında destinasyon içerisindeki tarihi ve kültürel varlıklar yer almaktadır (İçöz, 2005). Bu durum özellikle kültürlü insanlar başta olmak üzere insanların ilgi odağı olmakta ve ülkeleri bu yönü ile önemli bir çekim merkezi haline getirmektedir. Türkiye önemli kültürel ve tarihi zenginliğe sahip bir ülkedir. Eski çağlardan beri doğu ile batı arasında

bir köprü işlevi gören Anadolu, coğrafi konumu nedeniyle İpek Yolunun en önemli kavşak noktalarından biridir.

YÖNTEM

Bu çalışma sistematik olmayan bir literatür taramasına dayalı Türkiye'nin üçüncü yaş turizmi mevcut durumunu tespit etmek için gerçekleştirilen bir çalışmadır. Araştırma bilgilerin toplanmasında ikincil veri kaynakları kullanılmıştır. Değerlendirmeye alınan çalışmalar, Web of Science (WoS), Science Direct, Scopus ve Google Scholar elektronik akademik veri tabanlarında tam metinli Türkçe ve İngilizce dilde yayımlanmış makaleler ve resmî web sitesi kaynaklarını içermektedir. Literatür taramasında tarih sınırlandırması yapılmamıştır. Elektronik akademik veri tabanlarında literatür tarama süreci, "üçüncü yaş turizmi", "yaşlı turizmi", "üçüncü yaş turisti", "seyahat motivasyonları", "GZFT analizi" Türkçe anahtar sözcükler ve bunların İngilizce dilde karşılıkları olan "third age tourism", "elderly tourism", "third age tourists", "travel motivation", "SWOT analysis" anahtar sözcükleri kullanılarak, tam metnine ulaşılabilen makalelerin incelenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yararlanılan resmî web sitesi kaynakları ise Türkiye İstatistik Kurumu (Turizm İstatistikleri), Kültür ve Turizm Bakanlığı (Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013, Turizm İstatistikleri, Turizm çeşitleri), Sağlık Bakanlığı (Sağlık Turizm Daire Başkanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü-Kronik Hastalıklar ve Yaşlı Sağlığı Daire Başkanlığı, Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi) ve Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü) web sitelerinde yer alan bilgiler, veriler ve raporlardır.

Çalışmada elde edilen bilgiler çerçevesinde Türkiye'de üçüncü yaş turizmin içsel (güçlü ve zayıf yönler) ve dışsal (fırsatlar ve tehditler) faktörlerini ortaya çıkartmak, içinde bulunduğu durumu incelenmek için GZFT analizi yapılmıştır. Bir sektörün, bir faaliyetin, bir firmanın mevcut durumunu ve beklentilerini ortaya koymanın en kolay yolu o konu ile ilgili uzmanlar tarafından GZFT analizinin yapılmasıdır (Akça, 2005). GZFT (İngilizce: Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats (SWOT)) analizi; sorunlara yeni çözümler bulmak, hedefleri sınırlayacak engelleri belirlemek, en etkili olacak yöne karar vermek, değişim için olasılıkları ve sınırlamaları ortaya çıkarmak amacıyla incelenen kuruluşun, tekniğin, sürecin, kişinin veya durumun güçlü (G) ve zayıf (Z) yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (F) ve tehditleri (T) saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir (Ashutosh vd., 2020). GZFT analizi iç ve dış etkenleri dikkate alarak, var olan güçlü yönler ve fırsatlardan en üst düzeyde yararlanacak, tehditlerin ve zayıf yönlerin etkisini en aza indirecek plan ve stratejiler geliştirme amacı ile kullanılır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında ulusal ve uluslararası literatürde gerçekleştirilen üçüncü yaş turizmine yönelik çalışmalar ile ulusal kurum ve kuruluşların resmî web sitelerinden ulaşılan bilgiler ışığında Türkiye'nin üçüncü yaş turizmi faaliyetinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditlerini yansıtan GZFT analizi aşağıda tablolar halinde sunulmaktadır.

Çalışmada Türkiye'nin üçüncü yaş turizmi mevcut durumuna yönelik GZFT analizinin içsel faktör bileşenlerinden güçlü yönleri aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'de Üçüncü Yaş Turizmin Güçlü Yönleri

Güçlü Yönler
<ul style="list-style-type: none">
Türkiye özellikle gelişmiş ülkeler ile kıyaslandığında sağlık hizmetleri fiyatlandırmasında daha ekonomik çözümler sunduğu için avantajlı bir konumdadır.

- Türkiye yüksek mineralizasyon içeriği olan jeotermal kaynak potansiyeli açısından Dünya’da ilk yedi ülke arasında yer alırken, Avrupa’da birinci, kaplıca uygulamaları konusunda ise üçüncü sırada bulunmaktadır.
- Türkiye, birçok jeotermal kaynağa ve gelişmiş medikal turizm alt yapısına sahiptir. Bu imkânlarını, spa&wellnes’i olan önemli otel zincirlerinin de aralarında bulunduğu beş yıldızlı otellerle birleştirerek, üçüncü yaş turistine daha ucuz ve kaliteli turizm paketleri sunmaktadır.
- Türkiye’de yaklaşık 43 “İleri Yaş Dostu Otel” bulunmaktadır.
- Türkiye coğrafi konumu gereği Asya ve Avrupa arasında olduğu için özellikle havayolu taşımacılığında kolay ve kısa sürede ulaşılan ülke konumundadır.
- Türkiye’ye 91 ülkeden vizesiz seyahat etmek mümkündür.
- Türkiye tarihi geçmişi ve kültürel zenginlikleri ile üçüncü yaş turizminin gelişimine olanak sağlamaktadır.
- Türkiye doğal güzellikleri ve dört mevsim iklimsel özellikleri ile üçüncü yaş turizminin gelişimine katkı sunmaktadır.
- Türkiye yaşlılara sunulan sağlık hizmetleri uzmanlık alanı olan Gerontoloji bilim dalında yetişmiş nitelikli uzman hekim, hemşire ve gerontologlara, bir başka deyişle “Yaşlı Koçları”na sahiptir.
- Sağlık Bakanlığı Sağlık Turizmi Dairesi’nde İngilizce, Almanca, Rusça ve Arapça başta olmak üzere birçok dilde 7/24 saat yabancı hastalara hizmet verilmektedir. Ayrıca Türkiye’de Arapça, Rusça, İngilizce bilen işgücü sayısı da son yıllarda giderek artmaktadır.
- Türkiye’de fiziksel altyapının (ulaşım, çevre, oteller vb.) gelişmesi üçüncü yaş turizmi için önemli bir avantaj sağlamaktadır.
- Türkiye’de 2021 yılı verilerine göre çoğunluğu özel hastaneler oluşturmakla birlikte aralarında görüntüleme merkezi, tıp merkezi ve diş hastanelerin bulunduğu toplamda 30 sağlık kurumu Joint Commission International (JCI) belgesine sahiptir. Türkiye, dünyada akredite olan kurumlar sıralamasında ilk 7’de yer almaktadır.
- Sağlıkta Dönüşüm Programı ile Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) ile günümüzde sayıları artan Şehir Hastaneleri gelişmiş fiziki altyapısı, kaliteli otelcilik hizmetleri ve gelişmiş sağlık hizmet sunumu ile kamuda üçüncü yaş turizmi için avantaj sağlamaktadır.
- Türkiye’de sağlık turizminde hizmet vermek üzere Sağlık Bakanlığı akreditasyon sistemi kapsamında, sağlık turizmi yetki belgesine sahip 1602 hastane ve sağlık tesisi ile 351 sağlık turizmi yetki belgesi almaya hak kazanmış aracı kuruluş bulunmaktadır.
- Türkiye’nin son yıllarda bölge ülkeleri ile giderek artan siyasi, ekonomik ve ticari ilişkileri Türkiye’ye olan güveni arttırmaktadır.

Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi açısından güçlü yönleri Tablo 1 incelediğinde; Türkiye, fiyat avantajı, coğrafi konumu, yüksek mineralizasyon içeriği olan jeotermal kaynak potansiyeli, fiziksel ve turizm alt yapısı, doğal güzellikleri, tarihi geçmişi ve kültürel zenginlikleri ve iklimsel özellikleri ile üçüncü yaş turizminin gelişimine katkı sunmaktadır. Sağlık politikaları ile gelişen sağlık hizmet sunumu üçüncü yaş turizmi için avantaj sağlarken, öte yandan Türkiye’nin son yıllarda bölge ülkeleri ile giderek artan siyasi, ekonomik ve ticari ilişkileri Türkiye’ye olan güveni arttırmaktadır. Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi açısından güçlü yönleri Tablo 2’de görüldüğü üzere zayıf yönlerine göre fazladır.

Çalışmada Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi mevcut durumuna yönelik GZFT analizinin içsel faktör bileşenlerinden zayıf yönleri aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizmin Zayıf Yönleri

Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none">
• Türkiye’de akreditasyon belgesi almış kamu hastanelerinin sayısı yeterli seviyede değildir.
• Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği ile yabancı uyruklu hekim istihdam etmenin önü açılmış olsa da yabancı doktor çalıştırma imkânı kamu hastanelerinde mevcut değildir.
• Sağlık hizmet sunumunda kamu başta olmak üzere sağlık personeli arasında yabancı dil bilgisine sahip çalışanların sayısı azdır.
• Türkiye’de üçüncü yaş turizmine yönelik tanıtımların yetersizliğine bağlı olarak gerek ülkemiz dışında yaşayan Türk vatandaşları gerekse de yabancı ülke vatandaşları tarafından yaşlı sağlığı hizmetleri yeteri kadar bilinmemektedir.
• Türkiye’de üçüncü yaş turizmini uluslararası düzeyde tanınırlığını sağlamak, yabancı yatırımcıların ülkemizde yatırım yapmalarını yönlendirmek amacıyla fuar, atölye gibi tanıtım faaliyetleri yetersiz kalmaktadır.
• Üçüncü yaş turisti için spor faaliyetleri kapsamında golf, tenis vb. olan tesislerin sayısı yetersizdir.

Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi açısından zayıf yönleri Tablo 2 incelendiğinde; Türkiye’de akreditasyon belgesi almış kamu hastanesi sayısındaki yetersizlik, yabancı dil bilgisine sahip çalışanların sayısındaki yetersizlik, kamu hastanelerinde yabancı uyruklu doktor çalıştırma imkânının bulunmayışı zayıf yönlerini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra üçüncü yaş turizmine yönelik tanıtım ve pazarlama faaliyetlerindeki yetersizlikler Türkiye’nin üçüncü yaş turizmindeki zayıf yönleridir.

Çalışmada Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi mevcut durumuna yönelik GZFT analizinin dışsal faktör bileşenlerinden fırsatları aşağıda Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizmin Önündeki Fırsatlar

Fırsatlar
<ul style="list-style-type: none">
• Son yıllarda yaşlılıkla birlikte artan hastalıkların teşhis, tedavi, rehabilitasyonu ve yaşlılıkla ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması için geriatri merkezlerine yönelik yatırımlar artmaktadır.
• Türkiye’de sunulan sağlık hizmetlerinin uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak, hizmet sunum standartları ve akreditasyon kriterleri konularında önerilerde bulunmak üzere USHAŞ kurulmuştur.
• Yaşlı sağlığı hizmetleri kapsamında ulusal programlar geliştirmek, uygulama ve değerlendirmelerde bulunmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği çalışmalarını yürütmek amacıyla Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Kronik Hastalıklar ve Yaşlı Sağlığı Daire Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı’nun ilgili kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.
• Türkiye’de Sağlık Bakanlığı bünyesinde Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı kurulmuş ve kamu hastanelerinde yabancı hasta birimleri oluşturulmuştur.
• Avrupa Birliği ve Kalkınma Ajansı fonları ile desteklenen projeler aracılığıyla üçüncü yaş turizm pazarına yönelik, eğitim, araştırma ve altyapıyı güçlendirme olanağı vardır.
• Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’nun 2007 yılında hazırlanan Türkiye Turizm Stratejisi ve Termal Turizm Master Planı kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

- Türkiye’de sağlık turizmi yetki belgesi almaya hak kazanmış kurumlara Maliye Bakanlığı vergi muafiyetleri sağlamıştır. Ayrıca Ekonomi Bakanlığı tarafından da hak sahiplerine tanıtım, belgelendirme gibi birçok faaliyet için mali destekler sağlanmıştır.
- Gelişmiş ülkeler artan sağlık giderlerini azaltmak için sağlık hizmetlerini daha düşük maliyetli ülkelerden temin etme eğilimi göstermektedir. Özellikle İsveç, Norveç ve Danimarka’dan sonra Hollanda ve Almanya’daki bazı özel sigorta şirketlerinin hastalarının termal turizm giderlerini karşılayacağı kararı alması ülkemizde üçüncü yaş turizmi için önemli bir pazar payı oluşturabilir.
- Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) bünyesinde uluslararası standartları esas alarak akreditasyon yapacak Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü kurulmuştur.
- Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarına ilişkin standartları belirlemek, belgelendirme ve ruhsat çalışmalarını yürütmek, ilgili kayıtlarını tutmak, alanla ilgili gelişmeleri ve uygulamaları izlemek ve bu alanla ilgili düzenleme yapmaktan sorumlu organ olan Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Geleneksel, Tamamlayıcı ve Fonksiyonel Tıp Uygulamaları Dairesi Başkanlığı Sağlık Bakanlığı’nın ilgili kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.
- Üçüncü yaş turizminden elde edilen gelirlerin ülkelerin ekonomik refahına katkısı sunması.
- İleri yaşta olan bireylerin başka ortamlara gitme ve tedavi olma isteklerinin yanı sıra gezme ve kültür ziyaretlerinde bulunma isteklerinin oluşması.
- Sosyo-kültürel deneyimlerin paylaşılmasına olanak sağlaması.

Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi açısından fırsatlar Tablo 3 incelediğinde; Türkiye’de son yıllarda uygulanan sağlık politikaları ile sağlık turizmi ve yaşlı sağlığı hizmetlerinde önemli adımlar atılmış olduğu görülmektedir. Sağlık Bakanlığı bünyesinde birçok kurum kurulmuştur. Bu kurumlar sağlık hizmetlerinin uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği çalışmalarını yürütmek, yaşlı sağlığı hizmetleri kapsamında ulusal programlar geliştirmekten sorumludur. Avrupa Birliği ve Kalkınma Ajansı fonları ile desteklenen projeler aracılığıyla üçüncü yaş turizm pazarına yönelik, eğitim, araştırma ve altyapıyı güçlendirme olanağı Türkiye’de üçüncü yaş turizminin gelişiminde önündeki fırsatlardır. Ayrıca sağlık turizmi yetki belgesi almaya hak kazanmış kurumlara sağlanan vergi muafiyetleri, Avrupa’da bazı özel sigorta şirketlerinin hastalarının termal turizm giderlerini karşılayacağı kararı alması, üçüncü yaş turizminden elde edilen gelirlerinde Türkiye’nin ekonomik refahına katkısı ve üçüncü yaş turisti açısından sosyo-kültürel deneyimlerin paylaşılmasına olanak sunması üçüncü yaş turizminin gelişiminde fırsat sağlamaktadır.

Çalışmada Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi mevcut durumuna yönelik GZFT analizinin dışsal faktör bileşenlerinden tehditleri aşağıda Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizmin Önündeki Tehditler

Tehditler
<ul style="list-style-type: none">
• Sağlık alanında yaşanan sık mevzuat değişikliklerinin sonucu olarak ortaya çıkan maliyet ve zaman kayıpları.
• Türkiye’de son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon oranı ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar istikrarı olumsuz etkilemektedir.
• Türkiye’ye komşu ülkelerde yaşanan siyasal istikrarsızlıklar, terör ve savaşlar ile bunların ülkemize muhtemel yansımaları.
• 2019 yılı itibari ile yaşanan Covid-19 pandemisi gibi gelecekte yaşanma ihtimali olan farklı küresel salgınların ülkeler arası seyahat kısıtlamalarına neden olması.

- Türkiye sağlık turizmi alanında Hindistan, Tayland, İsrail gibi doğu ve uzak doğu ülkeler yanında fiyat yönünden rakipleri karşısındaki dezavantaja sahiptir. Bu yönü ile rekabet gücü zayıf kalmaktadır.
- Türkiye’de başta kamu kurumları olmak üzere uluslararası standartları esas alan akreditasyon belgesine sahip sağlık kurum ve kuruluşlarının sayısının yetersiz olması.
- Son yıllarda hekimlerin özel sağlık kurumlarını tercih etmesine bağlı olarak kamuda nitelikli hekim sayısının azalması
- Türkiye’de yabancı uyruklu hastalar daha ön planda tutularak, bunun neticesinde diğer hastaların ikinci planda kalması

GZFT analizi sonucunda Türkiye’nin üçüncü yaş turizmi açısından tehditler incelediğinde; Türkiye’de sık mevzuat değişiklikleri sonucu ortaya çıkan maliyet ve zaman kayıpları, son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon oranı ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar, komşu ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, terör ve savaşlar, küresel salgınların ülkeler arası seyahat kısıtlamalarına neden olması üçüncü yaş turizminin önündeki tehditlerdir. Ayrıca Türkiye’nin doğu ve uzak doğu ülkeler yanında fiyat yönünden rakipleri karşısındaki dezavantaja sahip olması, son yıllarda hekimlerin özel sağlık kurumlarını tercih etmesine bağlı olarak kamuda nitelikli hekim sayısının azalması ve yabancı uyruklu hastaların daha ön planda tutularak, diğer hastaların ikinci planda kalması üçüncü yaş turizminin gelişiminde önündeki tehditlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’nin üçüncü yaş turizm potansiyeli kavramsal boyutlarıyla ele alınmış ve GZFT analiz yöntemi kullanılarak mevcut durumu incelenmiştir. Araştırmada Türkiye’de üçüncü yaş turizmin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve tehditleri ortaya çıkartmak ve içinde bulunduğu durumu incelenmek için GZFT analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Küreselleşmeyle birlikte teknolojik yenilikler, ulaşım alt yapısındaki ilerlemelerden dolayı ulaşım kolaylıkları, ekonomik gelişmişlik, eğitim düzeyinde yükselme ve seyahat özgürlükleri sayesinde günümüzde turizm kavramının önemi giderek artmaktadır. Dünya genelinde yaşanan demografik değişikliklerle beraber sağlık olanaklarının gelişmesine paralel olarak azalan doğurganlık oranları ve artan yaşam beklentisi, yaşlıların oranının artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte yaşlılıkla atan kronik hastalıklar tüm ülkeler için ciddi sorun oluşturmaktadır. Bu sorunla mücadele kapsamında özellikle gelişmiş ülkeler artan sağlık harcamalarına çözüm yolu olarak, gelişmekte olan ülkelere sağlık bakım ve rehabilitasyon hizmetini yapılan anlaşmalar yoluyla vatandaşlarına sunmaktadırlar. Yaşanan bu gelişmeler üçüncü yaş turizmini cazip bir turizm sektörü haline getirmiştir.

Üçüncü yaş turizmi, sağlıklı ömrü uzatmak, yaşlanmayı geciktirmek, oluşmuş hastalıkları tedavi etmek, rehabilitasyon ile yaşama bağlılığı arttırmak amacıyla yaşlı bireylerin başka ülkeye yaptığı geçici ve sürekli konaklamadan oluşan seyahatlerdir. Üçüncü yaş turizmi kapsamında sunulan bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin yanında yaşlı bireyler aynı zamanda gittikleri ülke gezme imkânı bulmaktadırlar. Bu nedenle ülkelerin doğal güzellikleri, iklimi, coğrafi konumu, tarihi ve kültürel zenginlikleri de bu turist grubunun destinasyon tercihlerinde önemli bir yere sahiptir. Türkiye coğrafi konumu, jeotermal kaynak potansiyeli, doğal güzellikleri, dört mevsim iklimsel özellikleri, tarihi geçmişi ve kültürel zenginlikleri, ulaşım altyapısı, sağlık hizmetleri fiyatlandırması, gelişmiş sağlık hizmetleri, nitelikli işgücü ile rakipleri karşısında avantajlı konumdadır. Türkiye son yıllarda özellikle sağlık turizmi alanındaki plan ve politikalarla üçüncü yaş turizminin gelişimine katkı sağlayarak bu turizm türünde kendine yer bulmuştur.

Yaşlılar, gençlere göre daha sık seyahat eder, daha fazla para harcar ve seyahat acentelerine daha fazla güvenir. Bu, küresel turizm pazarını giderek daha fazla etkileyen bir eğilimdir. Yaşlı bireylerin daha

fazla zaman, daha az iş ve aile sorumlulukları bulunmaktadır. Emeklilerin istedikleri zaman, istedikleri kadar seyahat edebileceklerini hissettiklerini ve bunun da farklı seyahat etme fırsatı sağladığını gösteren yayınlar vardır. Böylece yaşlıların gençlerden daha farklı turizm anlayışları olduğunu söylenebilir (Nimrod ve Rotern, 2008; Jang ve Ham 2009; Yoon vd., 2009; Hunter-Jones ve Blackburn 2007). Bu çalışmada bunun bir fırsat olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yaşlıların mevsimlik turist olmadıkları, kapalı sezonlarda da seyahat ettikleri ve bunun da üçüncü yaş pazarını turizm işletmeleri için daha çekici hale getirdiği söylenebilir (Alén vd., 2012; Esichaikul 2012; Major ve McLeay, 2013). Bu turizm acentelerinin ve turizm işletmelerinin önündeki büyük bir fırsattır ve bu tesislerin tüm yıl boyunca müşteri ağırlamalarını sağlayacaktır. Yaşlılar promosyonlara daha duyarlıdır. Bu durum yaşlı bireylerin seyahat etmek için daha geniş bir tarih aralığına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Yapılan çalışmalar yaşlıların birçok ülkede paket turları tercih ettiğini göstermektedir (Huang ve Tsai, 2003). Bu fırsattan yararlanmak için üçüncü yaş turizmi, sağlık turizmi ve kültür turizmi gibi birçok seçeneği içinde barındıran paketlerle Türkiye'nin üçüncü yaş turizminden alacağı payı arttırmak mümkündür.

Üçüncü yaş turizminde fiyat duyarlılığı birçok çalışmada tartışılmıştır. Yapılan çalışmalar yaşlıların fiyata daha duyarlı olduğunu göstermektedir (Sudbury ve Simcock, 2009). Tayvan'da yapılan bir araştırma yaşlı turistlerin seyahate daha fazla para harcama eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Ancak çalışmada aynı zamanda makul fiyatların öneminden de bahsedilmiştir (Huang ve Tsai, 2003). Türkiye'nin para biriminin düşük kurda olması ve daha uygun turizm tesislerinin bulunması bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Üçüncü yaş turistleri satın alma tercihlerini, ihtiyaçlarını anlayan seyahat acentelerinden hizmet alma şeklinde kullanmaktadırlar. Seyahat acentaları, verimli ve etkili bir pazarlama programı aracılığıyla onlara uygun seyahat ürünü sunamazlarsa, potansiyel yaşlı gezginler göz ardı edilmeye devam edeceklerdir (Huang ve Tsai, 2003).

Üçüncü yaş turizminde dikkat çekici ve yaşlıları etkileyen diğer noktalar ise sağlık hizmetleri, dinlenme, rahatlama ve öğrenmedir (Fleischer ve Pizam 2002; Huang ve Tsai 2003). Türkiye gelişmiş sağlık altyapısı, nitelikli sağlık işgücü ile yaşlılara sağlık hizmetini en kaliteli biçimde sunmayı vadederken diğer yandan sınırsız spa&wellness turizmi seçenekleri ve zengin kültürel mirası ile cazip bir turistik destinasyondur. Öğrenme, keşif, bilgi arayışı yaşlılar için önemlidir. Genç gezginlere kıyasla yaşlılarda boş zaman yoluyla öğrenmenin genel bir amacı vardır. (Hsu vd., 2007). Yaşlıların kendileri ve çevrelerindeki dünya hakkında daha fazla şey öğrenmek istediklerini ve seyahatin öğrenme ve keşfetme fırsatları aracılığıyla kendini gerçekleştirmelerine olanak sağlayan bir araç olduğunu öne süren çalışmalar bulunmaktadır (Muller ve Strickland, 1995; Kim vd., 1996). Türkiye'nin kültürel mirası ve tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması üçüncü yaş turizminde insanların Türkiye'yi tercih etmeleri için önemli bir nedendir.

Üçüncü yaş turizminde emniyet ve güvenlik, en çok önem verilen noktalardandır. Yaşlı turistler için güvenliğin algılanan önemi artma eğilimindedir (Esikhaikul, 2012). Finlandiya'da yaşlı turistler arasında önemli bir kalite boyutu olarak algılanan güvenliği konu alan bir çalışmada, algılanan güvenliğin onların karar vermelerinde önemli bir faktör olduğu ve bu faktörün öneminin arttığı sonucuna varılmıştır (Lindqvist ve Bjork, 2000). Türkiye özellikle son yıllardaki terör ile mücadeledeki başarısı ve düşük suç oranları ile güvenle seyahat edilebilecek ülkelerden biridir. Ancak Türkiye'ye komşu ülkelerde yaşanan savaşlar, terör olayları ve siyasal istikrarsızlıkların Türkiye'ye muhtemel yansımaları güvenlik açısından ele alındığında ise üçüncü yaş turizmi için engel teşkil etmektedir.

Üçüncü yaş turizm talebi için menşe ülkenin stratejik etkisini analiz eden çalışmalar literatürde yeteri kadar bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalar daha çok yaşlı gezginlerle ilgili karşılaştırmalı çalışmalar, yaşlı gezginler ile diğer yaş gruplarından gezginler arasındaki benzerlikler ve farklılıkları araştıran çalışmalardır (Huang ve Tsai, 2003). Bundan sonra yapılacak çalışmaların üçüncü yaş turizmi kapsamında Türkiye'ye gelen yaşlı gezginleri geldikleri ülke menşesine göre inceleyerek onların bu

destinasyonu seçmelerinde etkili olan faktörleri ülkeler bazında ortaya koymaları önerilir. Türkiye'nin uluslararası düzeyde tanıtım faaliyetleri ve pazarlama stratejilerinin, uygulamalardaki yetersizlikler nedeni ile henüz arzu edilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu durum üçüncü yaş turizmi gelişiminin önündeki engel olarak ifade edilebilir. Bu çalışmalardan elde edilecek sonuçlara göre uluslararası tanıtım faaliyetleri ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi Türkiye'de üçüncü yaş turizminin gelişmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın sonucunda Türkiye'de üçüncü yaş turizmin geliştirilmesi için öneriler aşağıda sıralanmıştır;

- Türkiye'de kamu hastaneleri başta olmak üzere akreditasyon belgesine sahip sağlık kurum ve kuruluşlarının sayısının artırılması üçüncü yaş turizmin gelişimini hızlandıracaktır.
- Türkiye'de kamu başta olmak üzere sağlık hizmet sunumunda yabancı dil bilgisine sahip personel sayısının artırılması için yabancı dil eğitim programlarının düzenlenmesi önerilir.
- Üçüncü yaş turizmine yönelik tanıtım faaliyetlerinin ülkemiz dışında yaşayan Türk vatandaşlarını da kapsayacak şekilde planlanması önerilir.
- Uluslararası düzeyde tanınırlığı sağlamak, yabancı yatırımcıların ülkemizde yatırım yapmalarını yönlendirmek amacıyla fuar, atölye gibi tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi Türkiye'de üçüncü yaş turizmin gelişimini hızlandıracaktır.
- Üçüncü yaş turisti için önemli spor aktivitelerinden olan golf, tenis vb. tesislerin sayısının artırılması önerilir.
- Maliyet ve zaman kayıplarını önlemek için sık mevzuat değişikliklerinin yaşanmaması için politika yapıcılara önemli görevler düşmektedir.
- Türkiye'de son yıllarda artan işsizlik oranları, döviz kurlarındaki dalgalanmalar ve yüksek enflasyon oranlarının istikrar üzerindeki olumsuz yansımalarını önlemek için güçlü ekonomik politikalara ihtiyaç vardır.
- Son yıllarda hekimlerin özel sağlık kurumlarını tercih etmesine bağlı olarak kamuda nitelikli hekim sayısı azalmaktadır. Kamuda çalışmayı teşvik edici önlemler olarak; ücret ve çalışma koşullarında düzenleme yapılması ve sağlıkta artan şiddetin önlenmesi için caydırıcı cezaları içeren gerekli hukuki düzenlemeler ve kurumsal bazda gerekli güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir.
- GZFT analiziyle, ülkelerin, kurum ve kuruluşların, organizasyonların, bu değişen startlara bağlı olarak belirli sürelerde mevcut durumlarını gözden geçirmeleri ve güncellemeleri önerilir.
- GZFT analizinde ortaya çıkarılan fırsatları yakalayarak, en iyi şekilde değerlendirmek için planlamaların yapılarak stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.
- Türkiye'de üçüncü yaş turizmi konusunda nitelikli, deneyimli personelin yetiştirilmesi gerekmektedir. Üniversitelerin bu anlamda üzerlerine düşen bu önemli görevi en iyi şekilde yapması önemlidir.
- Tüm bu önerilerin gerçekleşebilmesi için sağlık ve turizm işletmecilerine, politika yapıcılara, üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların üçüncü yaş turizminde dış turizm talebini artırmak için tüm karar vericilere bir yol haritası sunacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin önemli bir üçüncü yaş turizm potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için GZFT analizinde ortaya çıkan zayıf yönler gözden geçirilerek uygun çözümler üretilmeli, fırsatları dikkate alınmalıdır. Ayrıca Türkiye'deki organizasyonlar, kurum ve kuruluşlar çağın gerisinde kalmamak için gelişmelere ayak uyduracak önlemleri mevcut durumlarını göz önüne alarak tasarlamalı ve uygulamalıdır. Üçüncü yaş turizminde kalkınmanın sağlanabilmesi için bu turizm türünün dikkate alınması önemlidir. Türkiye'nin gelecekteki üçüncü yaş turizmine yönelik planlamalar yapılırken GZFT analizde ortaya çıkan güçlü-

zayıf yönler ile fırsat-tehditlerin göz önünde bulundurulması, Türkiye’de üçüncü yaş turizminin gelişmesi açısından önemlidir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Akça, H. (2005). Burdur İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi, 1. Burdur Sempozyumu, Bildiriler Cilt I, 16-19 Kasım, Burdur, 515-517.
- Akoğlan, K.M., Acar, D. ve Zencir, Ç.E. (2019). Üçüncü Yaş Turizminin Geliştirilmesinde Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) Teması, *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (2): 99-114.
- Alén, E., Nicolau, J.L., Losada, N. and Domínguez, T. (2014). Determinant Factors Of Senior Tourists' Length of Stay, *Annals of Tourism Research*, 49: 19-32.
- Altan, Ö. ve Şişman, Y. (2003). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar Kamu-İş, 7(2).
- Arıcı, F. (2019). Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizm Potansiyeli ve Kaynak Kullanımı, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(42): 123-138.
- Ashutosh, A., Sharma, A. and Beg, M.A. (2020). Strategic Analysis Using SWOT-AHP: A Fibre Cement Sheet Company Application, *Journal of Management Development*, 39(4): 543-557.
- Aydemir, B. ve Kılıç S.N. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizmi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, Özel Sayı-3: 18-29.
- Aydın, D., Aypek, N., Aktepe, C., Şahbaz, P. ve Arslan, S. (2011). Türkiye’de Medikal Turizmin Geleceği, Ankara: Gazi Üniversitesi ve Sağlık Bakanlığı.
- Bektaş, G. and Simsek, F. (2016). Importance of Mobile Health Services on Old Age Tourism, *Heal Care Acad Journal*, 3 (4): 185.
- Bozoğlu, E. ve Naharcı, İ. (2009). Ayrıntılı Geriatrik Değerlendirme. 8. Ulusal Geriatri Kongresi (29 Ekim-1 Kasım, Fethiye, ss. 26-28), Muğla.
- Bulut, A. ve Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi, *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 45-62.
- Cho, J., Lee, I., Park, S., Jin, Y., Kim, D., Kim S., et al. (2018). Physical Activity and All-Cause Mortality in Korean Older Adults. *Ann Hum Biol.*, 45(4): 337-45.
- Çetinkaya, T. (2010). *Sağlık Turizmi Açısından Bursa İli’nin Pazarlanabilirliği Konusunda Sağlık Çalışanlarının Görüşlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) T.C. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, Sakarya.
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Pegem.
- Du, M., Tao, L., Liu, M. and Liu, J. (2021). Tourism Experiences and The Lower Risk of Mortality in The Chinese Elderly: A National Cohort Study. *BMC public health*, 21(1): 1-12.
- Durduran, Y., Okka, B., Şafak, Ş., Karaoğlu, N. ve Uyar, M. (2018). Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi Değerlendirilmesi: Kamu Hastanesine Başvuranlar Örneği, *Genel Tıp Dergisi*, 28(3): 113-120
- Esichaikul, R. (2012). Travel Motivations, Behavior and Requirements of European Senior Tourists To Thailand. *PASOS Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 10(2): 47-58.
- Fleischer, A. ve Pizam, A. (2002). Tourism Constraints Among Israeli Seniors, *Annals of Tourism Research*, 29(1): 106-123.

- Gilleard, C. and Higgs, P. (2002). Concept forum: The Third Age: Class, Cohort or Generation? *Ageing & Society*, 22: 369–382.
- Gürer, A., Çırpan, F.K. and Özlen, N.A. (2019). Yaşlı Bakım Hizmetleri, *Journal of Health Services and Education*, 3(1): 1-6.
- Hager, M. (2007). What is Aging in Place?.AgeInPlace.com Erişim Adresi: <https://ageinplace.com/aging-in-place-basics/what-is-aging-in-place/> [Erişim Tarihi: 10.04.2022].
- Hongsranagon, P. (2006). Research Note: Needs of, and Readiness To Respond To The Needs of Japanese Pensioners in Long-Stay Tourism in Chiangmai Province, Thailand, *Tourism Economics*, 12(3): 475- 485.
- Horneman, L., Carter, R.W., Wei, S. and Ruys, H. (2002). Profiling the Senior Traveller: An Australian Perspective. *Journal of Travel Research*, 41: 23–37.
- Hossain, A. (2003). Senior Travellers: Their Contribution To The Domestic Tourism Market in Australia. *Journal of the Bureau of Tourism Research*, 5(1): 1–18.
- Hsu, C.H., Cai, L.A. and Wong, K.K. (2007). A Model of Senior Tourism Motivations— Anecdotes from Beijing and Shanghai. *Tourism Management*, 28(5): 1262-1273.
- <http://otel.travelguide.com.tr/ileri-yas-otelleri> [Erişim Tarihi: 11.04.2022].
- <https://acl.gov/news-and-events/news/almost-one-quarter-us-residents-will-be-over-age-65-2060-reports-say> [Erişim Tarihi: 01.05.2022].
- <https://data.tuik.gov.tr> [Erişim Tarihi: 11.03.2022].
- https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.65UP.TO.ZS?name_desc=false&view=chart [Erişim Tarihi: 15.04.2022].
- https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/17Saglik_Turizminin_Gelistirilmesi_Programi.pdf [Erişim Tarihi: 15.04.2022].
- https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/43606/0/yetkilendirilmis-araci-kuruluslarpdf.pdf?_tag1=E3E3211DE1BB4960099EAB69C241B7A5CBF64AA5 [Erişim Tarihi: 15.04.2022].
- https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/43664/0/yetkilendirilmis-sagliktesisleripdf.pdf?_tag1=E745FDEBD08BF904D71071F329A6D97C979ECB3D [Erişim Tarihi: 15.04.2022].
- <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/HavaLimanlari.aspx> [Erişim Tarihi: 18.04.2022].
- <https://www.ktb.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html> [Erişim Tarihi: 15.04.2022].
- https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Report.pdf [Erişim Tarihi: 30.04.2022].
- <https://www.ushas.com.tr/hakkimizda/> [Erişim Tarihi: 28.04.2022].
- <https://www.ushas.com.tr/stratejik-hedefler/> [Erişim Tarihi: 28.04.2022].
- https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 [Erişim Tarihi: 30.04.2022].
- <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/10-facts-on-ageing-and-health> [Erişim Tarihi: 30.04.2022].
- <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> [Erişim Tarihi: 30.04.2022].

- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11481/termal-turizm-master-plani-2007-2023.html> [Erişim Tarihi: 15.04.2022].
- Huang, L. and Tsai, H.T. (2003). The Study of Senior Traveler Behavior in Taiwan, *Tourism Management*, 24(5): 561-574.
- Hunter-Jones, P. and Blackburn, A. (2007). Understanding the Relationship between Holiday Taking and Self- Assessed Health: An Exploratory Study of Senior Tourism. *International Journal of Consumer Studies*, 31(5): 509–516.
- Işık, C, T. (2018). Hem çok iyiyiz hem de çok ucuz. Erişim Adresi: <https://www.posta.com.tr/yazarlar/candas-tolga-isik/hem-cok-iyiyiz-hem-de-cok-ucuz-2065452> [Erişim Tarihi: 11.03.2022].
- İçöz, O. (2005). *Turizm Ekonomisi*. (3. Basım) Ankara: Turhan Kitabevi.
- Jang, S.S. and Ham, S. (2009). A double-Hurdle Analysis of Travel Expenditure: Baby Boomer Seniors Versus Older Seniors, *Tourism management*, 30(3): 372-380.
- Karasu, Ç. (2009). Sağlık Turizminde Yeni Bir Konsept: Uzun Yaşam Köyleri. *Journal of Medical Sciences*, 29 (5): 117-119.
- Kılıçlar, A., Aysen, E. ve Küçükergin, F. (2017). Demografik Değişimlerin Turizm Türleri Üzerindeki Belirleyici Etkisi: Üçüncü Yaş Turizmi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2: 80-100.
- Kim, J., Wei, S. and Ruys, H. (2003). Segmenting the Market Of West Australian Senior Tourists Using an Artificial Neural Network. *Tourism Management*, 24
- Kobayashi, T., Tani, Y., Kino, S., Fujiwara, T., Kondo, K. And Kawachi, I. (2022). Prospective Study of Engagement in Leisure Activities and All-Cause Mortality among Older Japanese Adults, *Journal of Epidemiology*, 32(6): 245-253.
- Kozak, M.A., Acar, D. ve Zencir, E. (2019). Üçüncü Yaş Turizminin Geliştirilmesinde Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) Konsepti. *Turizm Akademik Dergisi*, 6(2): 99-114.
- Kurttila, M., Pesonen, J., Kangas, M. and Kajanus, M. (2000). Utilizing the Analytic Hierarchy Process (AHP) İn SWOT Analysis- A Hybrid Method and Its Application To A Forest- Certification Case, *Forest Policy and Economics*, 1: 41-52.
- Lee, R.D. and Reher, D.S. (2011) Introduction: The Landscape of Demographic Transition and It's Aftermath, *Population and Development Review*, 37: 1-7.
- Lindqvist, L.J. and Björk, P. (2000). Perceived Safety as An İmportant Quality Dimension among Senior Tourists. *Tourism Economics*, 6(2): 151-158.
- Major, B. and McLeay, F. (2013). Alive and Kicking: Evaluating UK Grey Consumer's Overseas Package Holiday Experience, *Journal of Vacation Marketing*, 19(1): 314–331.
- McGuire, F.A., Boyd, R.K. and Tedrick, R.E. (2009). *Leisure and Aging: Ulyssean Living in Later Life* (No. Ed. 4). Sagamore Publishing.
- Nimrod, G. and Rotem, A. (2010). Between Relaxation and Excitement: Activities and Benefits Gained in Retirees' Tourism. *International Journal of Tourism Research*, 12(1): 65-78.
- Palmer R.M. (2018). The acute care for elders unit model of care. *Geriatrics*, 3(3), 59. <https://doi.org/10.3390/geriatrics3030059>
- Qi, C. and Jiang, T. (2018). An Analysis of The Development of Elderly Wellness Tourism Market: Taking Shandong Province as an Example. In Third International Conference on Economic and Business Management (FEBM 2018) (pp. 214-218). Atlantis Press.

- Ritchie, B,W., Carr, N. and Cooper, C. (2003). *Managing Educational Tourism*. Clevedon: Channel View Publications.
- Rosenmayr, L. (1976). Soziologie des Alters. pp. 218-406 in *Handbuch zur empirischen Sozialforschung*. Band 7: Familie, Alter. Dtv Wissenschaftliche Reihe: Stuttgart.
- Shoemaker, S. (2000). Segmenting the Mature Market: 10 Years Later, *Journal of Travel Research*, 39: 11-26.
- Sudbury, L. and Simcock, P. (2009). A Multivariate Segmentation Model of Senior Consumers, *Journal of Consumer Marketing*, 26(4): 251-262.
- Şengül, H. ve Bulut, A. (2019). Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye’de Termal Turizm; Bir SWOT Analizi Çalışması. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(1): 55-70.
- Tsartsara, S,I. (2018). Definition of a New Type of Tourism Niche-The Geriatric Tourism. *International Journal of Tourism Research*, 20(6): 796-799.
- Turaman, C. (2014). Yaşlı Sağlığı Hizmetlerinin Birinci Basamakta Planlanması. *Türk Geriatr Dergisi*, (1): 22-27.
- Yıldırım, S. (1997). Üçüncü Yaş Turizmi ve Bunun Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, (1- 2): 77-81.
- Yoon, C., Cole, C,A. and Lee, M. P. (2009). Consumer Decision Making and Aging: Current Knowledge And Future Directions. *Journal of Consumer Psychology*, 19(1): 2-16.
- Zengin, B. (2006). *Turizm Coğrafyası: Türkiye Genel ve Bölgeler Coğrafyası*. (2. Basım) İstanbul: Değişim Yayıncılık.
- Zhang, L. and Sorokina, N. (2022). A study on Elderly Entrepreneurial Intention in The Hospitality and Tourism Industry in China. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 9(2): 335-346.
- Zhang, L. and Zhang, J. (2018). Impacts of Leisure and Tourism on The Elderly’s Quality of Life in İntimacy: A Comparative Study in Japan. *Sustainability*, 10(12): 4861.